

TRZECIE MIĘDZYNARODOWE SPOTKANIE ZESPOŁU BADAŃ ARCHEOLOGII
MUZYCZNEJ. HANOWER–WOLFENBÜTTEL–HILDESHEIM–HAMBURG
17-21 LISTOPADA 1986 R.

Zespół Badań Archeologii Muzycznej (Study Group on Music Archaeology) powstał w 1981 r. przy Międzynarodowej Radzie Muzyki Tradycyjnej (International Council for Traditional Music). Zrzesza on w chwili obecnej ok. 140 osób – przede wszystkim muzykologów i archeologów, lecz również historyków, historyków sztuki, etnografów, a także przedstawicieli innych zawodów interesujących się problematyką muzyki w odległych epokach. Jego przewodniczącą jest prof. dr E. Hickmann z Wyższej Szkoły Muzycznej i Teatralnej (Hochschule für Musik und Theater) w Hanowerze, zaś sekretarzem C. Lund z Królewskiej Akademii Muzycznej (Kungliga Musikaliska Akademien) w Sztokholmie. Od 1984 do 1986 r. Zespół posiadał własne powielane wydawnictwo pn. „Music-Archaeological Bulletin” (z równoległym tytułem francuskim „Bulletin d’Archéologie Musicale”), którego ukazało się 6 numerów¹. Od 1986 r. natomiast wychodzi drukiem „Archeologia Musicalis” – jej nr 1/87, opublikowany w oficynie Moeck Verlag w Celle (RFN), trafił do rąk uczestników omawianego spotkania. Wszystkie te wydawnictwa ukazały się pod redakcją C. Homo z Muzeum Instrumentalnego (Musée Instrumental) w Paryżu.

Spotkania członków Zespołu odbywają się co dwa lata (1982 – Cambridge, 1984 – Sztokholm) i są poświęcone prezentacji i omówieniu wybranych zagadnień z szerokiej problematyki archeologii muzycznej (względnie – co chyba bardziej oddawałoby istotę tej problematyki – archeomuzykologii, który to termin, poprzednio stosowany również w nazwie Zespołu, nie uzyskał jednak akceptacji).

Trzecie międzynarodowe spotkanie Zespołu Badań Archeologii Muzycznej odbyło się w dniach od 17 do 21 listopada 1986 r. na terenie Republiki Federalnej Niemiec, przy czym obrady toczyły się kolejno w Bibliotece Księcia Augusta (Herzog August Bibliothek) w Wolfenbüttel, Wyższej Szkole Muzycznej i Teatralnej (Hochschule für Musik und Theater) w Hanowerze, Roemer-Pelizaeus-Museum w Hildesheimie oraz w Muzeum Sztuki i Rzemiosła (Museum für Kunst und Gewerbe) w Hamburgu. W spotkaniu tym wzięło udział 39 osób z 19 krajów – 7 z RFN, 5 ze Szwecji, po 4 ze Stanów Zjednoczonych Ameryki Północnej i Wielkiej Brytanii, 3 z Hiszpanii, po 2 z Australii i NRD oraz po 1 z Belgii, Berlina Zachodniego, Chińskiej Republiki Ludowej, Czechosłowacji, Danii, Francji, Grecji, Holandii, Izraela, Japonii, Jugosławii i Polski.

Założeniem programu obrad było położenie głównego nacisku na prezentację zagadnień związanych z niektórymi dawnymi aerofonami – różnymi odmianami piszczałek i gwizdków. Tej też tematyce była poświęcona większość wygłoszonych referatów, a kilka dalszych uwzględniło wspomniane aerofony w kontekście innych instrumentów muzycznych: C. Homo (Paryż), “Whistles and calls recently found in the Louvre excavations”, A. Buckley (Cambridge), “Musical instrument finds from medieval Dublin: a multicultural perspective”, M. Müller (Kopenhaga), “An early bagpipe find”. C. Lund (Sztokholm), “Flutes in societies of Scandinavia prior to 800 A.D.: theory and data”, R. Rottländer (Tybinga), “Rohrflöten und Einheiten antiker Längermasse”, L. Manniche (Cambridge), “The erotic oboe (ancient Egypt)”, A. Bélis (Ateny), “Auloi grecs: témoignages écrits et archéologiques”, I. F. de la Cuesta (Madryt),

¹ Numer 1 był zatytułowany “Archeo-Musicological Bulletin”.

“Some Roman fragments of aerophones (2nd/3rd cent. A.D.) from Clunia Augusta in the Archaeological Museum of Burgos”, A. Hammarlund (Farsta, Szwecja), “Kaval, nay, gasba, blur. Open, end-blown flutes in Western Asia and South East Europe and their roots and roles in prehistoric shepherd cultures”, Liu Shi-yue (Tientsin), “Bone flutes of Hemudu in Chekiang. China”. K. DeWoskin (Ann Arbor. USA), “The evolution of the stopped globular flutes in Late Neolithic and Bronze Age China”, D. Hughes (Lejda), “Strings and winds in protohistoric Japan: problems in music archaeology”, D. Olsen (Tallanassee, USA), “The flutes of El Dorado: a model for research in archaeo-musicology as applied to the Sinu of ancient Colombia”, E. Hickmann (Hanower), “Globular flutes from Precolombian coast cultures of Ecuador”. Jak zatem wynika już z samych tytułów sporej części referatów, dość wąski w sensie typologicznym zestaw instrumentów muzycznych z grupy aerofonów został na spotkaniu zaprezentowany w bardzo szerokich ramach zarówno czasowych, jak i przestrzennych. Należy przy tym dodać, że niektóre z wystąpień relacjonowały w sposób sprawozdawczy nowo poczynione odkrycia, inne natomiast ujmowały zagadnienia w postaci analitycznej oraz syntetycznej. Zdarzało się przy tym, że ich autorzy ilustrowali swoje wywody nie tylko rysunkami i fotografiami, lecz także grą na omawianych instrumentach.

Poza tym głównym nurtem tematycznym, w trakcie spotkania przedstawiono referaty poświęcone omówieniu bardziej zróżnicowanej bazy źródłowej w zakresie dawnych instrumentów muzycznych. Można to odnieść do referatów, jakie wygłosili: R. Pejovic (Belgrad), “Music archaeology in the historical past of the Balkans”, I. De Geer (Uppsala), “The Orkney Earldom in an archaeomusicological perspective: a survey based on chronological chart and maps”. W. Bachmann (Lipsk), „Vor- und frühgeschichtliche Instrumentenfunde in Museen der DDR”, P. Cabello Carro (Madryt), “Archaeology and tradition. The collections of the Museo de America/Madrid as representatives of continuous (or discontinuous) cultural traditions”, R. Flora (Victoria, Australia), “Musical evidence at selected archaeological sites in Rajasthan and Gajarat” oraz M. Faulkner (Goleta, USA), “Prehistoric musical instruments and totemism as by archaeological and ethnological data”.

Jeszcze węższą tematykę archeomuzykologiczną, odbiegającą od głównego nurtu obrad, zaprezentowali w swym referacie B. Lawergren (Nowy Jork) i O. R. Gurney (Oksford), pt. “Vertical and horizontal harps (mainly from Mesopotamia)” oraz I. Macák (Bratysława), w wystąpieniu pt. “The ‘frčák’, a puzzling instrument of the 9th century A.D.” To ostatnie wystąpienie było poświęcone – co może zainteresować niektórych polskich badaczy – próbie określenia jako warkotki przedmiotu powszechnie uważanego u nas jako igielnik². Od zasadniczej tematyki odbiegał też referat, jaki przedstawił O. Henschen-Nyman (Visby), pt. “Swedish sounding stones from various ages” i – nie przewidywany w programie spotkania – L. Siemens (Las Palmas). Ten ostatni zajął się zresztą zbliżonym zagadnieniem, a mianowicie występowaniem na Wyspach Kanaryjskich skał z wyraźnymi śladami powstałymi na skutek przez bardzo długi czas powtarzającego się uderzania dla uzyskania efektów dźwiękowych. Obydwa te referaty były ilustrowane nagraniami, szczególnie przekonującymi w odniesieniu do drugiego wystąpienia.

W trakcie spotkania znalazło się ponadto miejsce dla dwóch referatów o bardziej ogólnym charakterze. W jednym z nich, pt. “The emperor’s new clothes: the new music archaeology”, V. Megaw (Bedford Park, Australia), znany archeolog zajmujący się od lat m. in. problematyką dawnych instrumentów muzycznych, przedstawił – obszernie ilustrowany muzyką – zwłaszcza dawne osiągnięcia badań archeomuzykologicznych, jak gdyby usuwane w cień przez niektórych nowszych badaczy. W drugim natomiast, pt. „Quelques problèmes de la coopération entre l’archéologie et la musicologie en Pologne”, T. Malinowski (Słupsk)

² Por. np. B. Zielonka, *Wczesnohistoryczne wyroby kościane i rogowe z okolic Gniewa, powiat Tczew*, „Z otchłani wieków”, R. 20: 1951, s. 29-30; B. Z[ielonka], *Igielnik rogowy z Kruszewicy, w pow. inowrocławskim*, tamże, s. 104; E. Cnotliwy, *Rzemiosło rogownicze na Pomorzu wczesnośredniowiecznym*, Wrocław 1973, s. 234-237.

zajął się – w przeciwieństwie do swych wcześniejszych ujęć³ – niektórymi niedostatkami występującymi we współpracy między archeologią a muzykologią w Polsce. Referat ten był zresztą potraktowany przez organizatorów spotkania jako wprowadzenie do dyskusji na temat owej współpracy interdyscyplinarnej.

Ogólnie biorąc, trzecie międzynarodowe spotkanie Zespołu Badań Archeologii Muzycznej stanowiło bardzo pożyteczną platformę dla prezentacji nowych dokonań w ramach współpracy archeologii i muzykologii. Większość referatów była poddana żywej dyskusji, umożliwiającej przez wymianę poglądów pełniejsze wykorzystanie zawartych w nich treści. Organizacja obrad odbywających się w czterech kolejnych miastach była wzorowa, a sympatyczną atmosferę panującą na spotkaniu podkreślały towarzyszące mu krótkie koncerty w wykonaniu studentów Wyższej Szkoły Muzycznej i Teatralnej w Hanowerze. Jego uczestnicy obejrzeli też w Operze w Hanowerze przedstawienie – wiążące się tytułem i treścią z problematyką głównego nurtu obrad – „Czarodziejskiego fletu” W. A. Mozarta. Wypada też dodać, że organizatorzy planują opublikowanie wszystkich referatów przedstawionych w trakcie spotkania.

Relacjonowane spotkanie nasuwa wszakże kilka uwag w odniesieniu do współpracy archeologii i muzykologii w Polsce, która – jak wiadomo – ma odległe już tradycje. Otóż można było na nim dostrzec aktywną obecność bardzo młodych jeszcze ludzi z kilku krajów, w tym studentów, dobrze przygotowywanych do udziału we współpracy między archeologią a muzykologią. Tymczasem w Polsce nie mogę zauważyć podobnego zjawiska – jak się wydaje, archeologiczne i muzykologiczne ośrodki akademickie nie czynią u nas nic znaczącego w tym względzie. Stwarza to niezbyt obiecującą perspektywę dla dalszej, poważnie traktowanej współpracy między tymi dyscyplinami, pożytecznej przecież zarówno dla jednej, jak i dla drugiej. Podobną perspektywę sugeruje zresztą brak bardziej stałych badań archeomuzykologicznych w Polsce, które natomiast występują w niektórych innych krajach. Jakkolwiek zatem sytuacja we współpracy między archeologią a muzykologią w Polsce jest podobna, a czasem i lepsza niż w innych jeszcze krajach, to nie może być to powodem do satysfakcji wobec widocznego postępu dokonującego się gdzie indziej.

Tadeusz Malinowski

---

³ T. Malinowski, *Archaeology and musical instruments in Poland*, "World Archaeology", t. 12: 1981, s. 266-272; tenże, *Archeologia a instrumenty muzyczne w Polsce*, „Ślupskie Prace Humanistyczne”, nr 3: 1984, s. 3-13.